

ВІДГУК

офіційного опонента

Резван Оксани Олексіївни

на дисертаційне дослідження

Норенко Ірини Юріївни

«Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01
Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Мультикультуралізм і глобалізм сучасного світу позначився на актуалізації проблеми виявлення толерантності особистості у її взаємодії з іншими людьми. Екстраполюючи означену загальну проблему на окремі галузеві вимоги до фахівців, маємо зауважити на значущості ролі психолога в унормуванні поведінкових виявлень суб'єктів взаємодії в умовах, коли кожен із них є представником іншої культури або соціального прошарку.

Авторка дисертації справедливо засвідчує, що проблема зниження толерантності людства у глобальному вимірі проявлена через підвищення градусу соціально-поведінкових та політичних агресій, метою яких є примус опонентів до зміни за суб'єктивно однозначно усвідомлюваною «правильною» моделлю. Логічним висновком з означеного є усвідомлення місії викладача психології як агента формування толерантності у молоді у процесах навчання, а відповідно набуття особистої толерантності, здатності працювати з проблемою інтолерантних реакцій та інтолерантного мислення клієнта, а також умінь формувати толерантність студентів щодо мультикультурних та соціальних особливостей суспільної взаємної життєдіяльності.

Зважаючи на актуальність означених питань, вважаємо, що дисертантка не помилилась у виборі теми дослідження «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки».

У дисертації чітко визначені об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження, обґрунтовано та деталізовано застосування методів пошукової роботи. Слід зазначити, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою.

На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертантка реалізувала всі окреслені завдання, розкрила тему в чіткій послідовності.

Не викликає заперечення наукова новизна дослідження, у якій авторкою представлено поняття мультикультурної та соціальної толерантності як *здатності особистості об'єктивно сприймати явища та суб'єктів взаємодії, з повагою ставитись до цінностей та особливостей самовиявлення іншої людини, сформованих на основі соціалізації та виховання в іншій культурі, виявляти емоційну стриманість в оцінці комунікативних та поведінкових самовиявлень суб'єктів взаємодії, усвідомлювати право кожної людини на самоактуалізацію у межах конкретної культури та соціуму*; вперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістратури на підставі аксіологічного, рефлексивного, професійно-діяльнісного підходів та принципів об'єктивного сприйняття дійсності, ефективної взаємодії, екологічної комунікації, емпатії, що містить такі взаємопов'язані блоки: концептуальний, функціонально-організаційний, змістово-діяльнісний, діагностико-результативний.

Текст дисертації видається чітко структурованим і логічним, що зокрема, виявляється у здатності аспірантки узагальнювати основні теоретичні положення.

Цікавим з точки зору мультидисциплінарності виявився підхід авторки дисертації до визначення засадничого для усього дослідження поняття «толерантності» - як терпимості, невтручання в переконання, умовне прийняття (філософський аспект); опору до чужородних організмів, здатності виробляти

антитіла (медичний аспект); пристосування антагоністів, терпіння до страждань, характеристики психологічного здоров'я людини, виявлення інтернального локус-контролю (психологічний аспект), а отже справедливим є висновок щодо кореляції розуміння змісту толерантності і як об'єктивної необхідності виживання людини, і як якісної характеристики особистості.

Цінності набуває актуалізація Іриною Юріївною зв'язку між толерантністю та інтолерантністю – як категоріями, зміст яких може бути правдиво усвідомленим лише за умови представлення їхньої дихотомії – нерозривного зв'язку.

Схвальним є усвідомлення авторкою цінності толерантності як елементу професійної компетентності психолога, а відповідно інтолерантності у всіх її видах (нетерпіння у слуханні, перебивання, нав'язування власного бачення, давання порад, осуд тощо) як професійної непридатності. У дисертації детально представлено значення толерантності для ведення психологічної практики, зокрема через виявлення інтолерантності у клієнтських запитах та соціальних поведінкових актах: стереотипізації сприйняття особистості у міжкультурній взаємодії, етнічної інтолерантності до експатів, відсутності емпатії та самоконтролю на тлі агресивного ставлення до людей з протилежними цінностями тощо.

Особливо цінним для роботи психолога із запитом щодо проблеми толерантності вважаємо означення дисертанткою особливостей досліджуваного утворення: умовності щодо змісту оцінювального предмету, соціального напруження як чинника інтолерантності суспільства в цілому, необхідності взаємодії осіб, що сповідують антагоністичні ідеали, мінімізації та згортання контакту з соціальним середовищем – як способу уникнення конфлікту, регулятивної функції комунікативної толерантності. Усі означені особливості Ірина Юріївна бере до уваги у практичній частині експерименту.

Високої оцінки надаємо умінню авторки логічно поєднувати теоретичні висновки із практикою застосування їхнього змісту, зокрема

представлення позитивного досвіду авторських підходів до коучингу та просвітництва у галузі підготовки психологів до викладацької діяльності (курси Ольги Гаркавець, Наталії Сабліної, інтерактивних лекції Леоніда Ніколаєва, Сергія Максименка тощо) знайшло продовження у апробації означених практик у межах експериментальної роботи. Водночас дисертантка вдало корегує зміст застосованих авторських досвідів відповідно до теми дослідження, наприклад використовує онлайн лекції відомого психіатра Олега Чабана, застосовує у практичних заняттях елементи авторських курсів О. Гаркавець та Н. Сабліної.

Переконливим видається аналіз дисертанткою масиву освітнього досвіду українських та зарубіжних університетів на предмет представленості змістового компоненту формування мультикультурної і соціальної толерантності в освітніх програмах магістерського циклу зі спеціальності 053 «Психологія», внаслідок чого було зроблено висновок про внесення змістових змін в низку дисциплін ОП «Консультування та реабілітаційна робота» Університету імені Альфреда Нобеля акцентів, що мали бути враховані у процесі організації експериментального дослідження: представлення суті проблеми міжкультурної та соціальної толерантності через усвідомлення видів інтолерантності; роль засобів масового впливу у спрямуванні різних соціальних груп до інтолерантної поведінки (етико-деонтологічні проблеми роботи з інтолерантністю); прикладні способи формування толерантності особистості (техніки роботи психолога). Підтримуємо дисертантку також у ініціативі упровадження у підготовку магістрантів з психології спецкурсу «Етико-правові основи професійної діяльності психолога», який мав вирішити проблему етико-деонтологічного просвітництва майбутніх викладачів психології.

Цінним для популяризації в науково-методичному середовищі видається зміст експерименту, представлений у дисертації, що містить достатню кількість якісних інноваційних методів, способів та форм роботи з виявленням інтолерантності особистості: вправи, спрямовані на роботу з

емоційною нестабільністю, орієнтовані на актуалізацію соціальної компетентності, тілесно-орієнтовані, арт-терапевтичні, комунікативно-переконавальні вправи, а також робота зі стереотипами тощо.

Високо оцінюємо добір і реалізацію дисертанткою методик оцінювання рівня сформованості кожного із компонентів мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології, що відображено у додатках.

Переконливим є представлення автором формувального етапу експерименту, у межах якого логічно простежується зв'язок теоретичних ідей зі способами їх практичної реалізації.

Цікавим підходом щодо реалізації педагогічної моделі формування досліджуваного якісного утворення у майбутніх викладачів психології вважаємо представлену автором експериментальну діяльність, упроваджену на концептуальному, функціонально-організаційному, змістово-діяльнісному та діагностико-результативному етапах.

Уважаємо, що ефективність експериментальної роботи великою мірою залежала від уміння Ірини Юріївни забезпечити гармонійне поєднання методико-змістової взаємодії із викладачами щодо упровадження у зміст обраних для експерименту дисциплін тематичного контенту з проблеми дослідження; мотиваційного просвітництва студентів щодо усвідомлення ними важливості володіння практикуючим психологом і викладачем психології інструментарієм роботи з проблемою інтолерантності у всіх її змістах і формах виявлення та організацію практичної діяльності студентів на засадах усвідомлення соціальної значущості формування толерантності у мультикультурних та соціально напружених спільнотах. Особливо цінним, на нашу думку, видається здатність Ірини Юріївни виявляти найбільш болючі для сучасного суспільства наслідки інтолерантності особистості: різного роду агресії (газлайтинг, харасмент, аб'юз та ін.), стереотипне мислення, медіа маніпулятивність, соціальні хейти тощо – і відповідно скеровувати майбутніх викладачів психології на вибір і практичне застосування психологічних технік роботи з конкретним виявленням інтолерантності.

Заслуговує на схвалення грамотно проведений статистичний аналіз отриманих даних педагогічного експерименту.

У цілому дисертація складає позитивне враження. Дане дослідження може бути кваліфіковане як вагомий внесок у професійну педагогіку в контексті професійної підготовки фахівців.

Разом з тим, ґрунтовний аналіз матеріалів дисертаційної праці Ірини Юрїївни Норенко дозволяє висловити деякі побажання і в певній мірі дискусійні зауваження і судження.

1. Підтримуємо дисертантку у визначенні позицій професійної реалізації викладача-практикуючого психолога, однією з яких є розробка і впровадження авторських фахових курсів з підвищення кваліфікації психологів. Водночас зауважуємо, що дисертація набула б більшої практичної значущості, якби авторка представила практичний досвід підготовки майбутніх викладачів психології саме до такого виду професійної діяльності (с. 62).

2. З огляду на детальне представлення дисертанткою змісту практико-орієнтованих засобів формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології на рисунку 2.4., що є безумовно цікавим і переконливим в аспекті означення змісту експерименту, бажаною була би аналогічна візуалізація і інших методів навчання, заявлених авторкою у моделі формування досліджуваного утворення.

3. Високо оцінюючи досвід авторки у формуванні толерантності майбутніх викладачів психології, маємо зауважити на певну перевагу щодо роботи з соціальними видами інтолерантності особистості, тоді як мультикультурний аспект означеного утворення представлений у дисертації досить стисло.


4. Дещо із порушенням логіки видається представлення результатів дослідження: у структурі досліджуваного утворення виділено три компоненти: знаннєвий, діяльнісний і особистісний, тоді як у результуючій таблиці, що представляє критерії оцінювання сформованості

мультикультурної і соціальної толерантності майбутніх викладачів психології (с. 186), крім означених критеріїв представлено ще й критерій соціальної компетентності.

Разом з тим, звертаємо увагу, що висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження від представленої наукової роботи. Результати проведеного дослідження свідчать про повну реалізацію визначених мети й завдань, а також про теоретичну й практичну значущість роботи в аспекті професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Дисертація на тему «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9 – 18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її авторка – Норенко Ірина Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент – доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
психології, педагогіки і мовної підготовки
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова

 О.О. Резван



Резван

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 19:59:14 17.12.2024

Назва файлу з підписом: Відгук опонента_Резван.pdf.asice

Розмір файлу з підписом: 3.5 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук опонента_Резван.pdf

Розмір файлу без підпису: 4.1 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Резван Оксана Олексіївна

П.І.Б.: Резван Оксана Олексіївна

Країна: Україна

РНОКПП: 2603016947

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 19:59:04 17.12.2024

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 382367105294AF970400000015CA5500713C4003

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00